

“राज्यातील आदिवासी विकास विभागाच्या
निवासी आश्रम शाळांपैकी १२१ आश्रमशाळा
आदर्श आश्रमशाळा म्हणून विकसित
करण्याबाबत”

महाराष्ट्र शासन
आदिवासी विकास विभाग
शासन निर्णय क्रमांक : शाआशा २०२१/प्र.क्र.७०/का.१३
मादम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२.
दिनांक : २४ नोव्हेंबर, २०२१.

प्रस्तावना :-

आदिवासी विकास विभागांतर्गत शासकीय आश्रमशाळा, अनुदानित आश्रमशाळा, एकलव्य मॉडेल रेसिडेंशियल स्कुल, नामांकीत शाळा योजना यांतर्गत इ. १ ली ते इ. १२ वी पर्यंतच्या विद्यार्थ्यांना प्रवेश देण्यात येतो. तसेच अनुसूचित जमातीच्या विद्यार्थ्यांना उच्च शिक्षणासाठी शासकीय वसतीगृहे आणि स्वयंम योजनेंतर्गत सहाय्य करण्यात येते. राज्यातील आदिवासी विद्यार्थ्यांच्या शैक्षणिक विकासासाठी आदिवासी विकास विभागांतर्गत एकूण ४९७ शासकीय आश्रमशाळा कार्यरत आहेत. आदिवासींच्या सर्वांगीण विकासामध्ये या आश्रमशाळांचे योगदान उल्लेखनीय आहे. आधुनिक काळातील बदलत्या आव्हानाचा सामना करण्यासाठी या शाळांमध्ये आमूलाग्र बदल करणे आवश्यक असून शिक्षणातून विद्यार्थ्यांचा शारीरिक, बौद्धिक व मानसिक विकास होणे गरजेचे आहे. त्याअनुषंगाने उक्त शासकीय आश्रमशाळांपैकी १२१ “आदर्श आश्रमशाळा” विकसित करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय :-

आदिवासी विकास विभागांतर्गत असलेल्या एकूण ४९७ शासकीय आश्रमशाळांपैकी प्रथम टप्प्यात सोबतच्या परिशिष्ट “अ” येथील शाळांना “आदर्श आश्रमशाळा” म्हणून घोषित करण्यात येत आहेत. प्रस्तुत शाळा आदर्श आश्रमशाळा म्हणून विकसित करण्याच्या अनुषंगाने प्रत्येक आदर्श आश्रमशाळेत पुढील महत्वाच्या बाबी/घटकांचा समावेश करण्यात येत आहे.

(अ) भौतिक सुविधा :

- (i) प्रत्येक आदर्श आश्रमशाळेकरिता एक सुसज्ज शालेय इमारत असावी. त्यामध्ये ICT लॅब, सायन्स लॅब, ग्रंथालय, संगीत व कला कक्ष तसेच पुरेशे शौचालये असावीत.
- (ii) निवासी मुले व मुलींकरिता स्वतंत्र व सुसज्ज वसतिगृहाची इमारत असावी.
- (iii) शिक्षक व शिक्षकेत्तर कर्मचाऱ्यांसाठी निवास व्यवस्था (staff quarters),
- (iv) प्रत्येक आदर्श आश्रमशाळेत सुसज्ज भोजनालय व बहुउद्देशीय सभागृह असावे.
- (v) अपंग विद्यार्थ्यांसाठी पुरेशा सोयी-सुविधांसह स्वतंत्र शौचालय असावे.
- (vi) प्रत्येक आदर्श आश्रमशाळेमध्ये स्वच्छ व पुरेशा पिण्याच्या पाण्याची व्यवस्था, सुस्थितीत असलेले वर्ग, आकर्षक इमारत, क्रीडांगण व त्याकरिता पुरेसे क्रीडा साहित्य असावे.
- (vii) प्रत्येक आदर्श आश्रमशाळेच्या परिसरात सर्व सोई-सुविधांसह स्वतंत्र सीक रूम असावे. तसेच सोलर इन्व्हर्टर, कपडे धुणे व सुकविण्यासाठी पुरेशी जागा, संरक्षण भित आणि पुरेसे CCTV कॅमेरे यांसारख्या भौतिक सुविधांचा समावेश असावा.

- (viii) अद्यायावत शैक्षणिक सुविधा पुरविण्यासाठी डिजिटल क्लासरूम, व्हर्चुअल क्लासरूम, लॅट लॅब, कॉम्प्युटर लॅब इत्यादी सुविधांचा समावेश असावा.

(ब) शैक्षणिक सुविधा:-

- (i) आदर्श आश्रमशाळांमधून २१ व्या शतकातील कौशल्ये जसे की, नवनिर्मितीला चालना देणारे (Creative thinking), समिक्षात्मक विचार (Critical Thinking), वैज्ञानिक प्रवृत्ती (Scientific Temperament), संविधानिक मूल्ये अंगी बाणविणे, सोबत काम करण्याचे कौशल्य (Collaboration), संभाषण कौशल्य (Communication) या सारखी अन्य कौशल्ये जाणीवपूर्वक विद्यार्थ्यांमध्ये विकसित करावीत.
- (ii) विद्यार्थ्यांना शिकण्यासाठी प्रत्येक आदर्श आश्रमशाळेमध्ये उत्तम शैक्षणिक पोषक वातावरण निर्माण करावे.
- (iii) आश्रमशाळेच्या ग्रंथालयामध्ये निरनिराळी गोष्टींची पूरक वाचनाची पुस्तके आणि संदर्भ ग्रंथ तसेच इनसायक्लोपिडिया उपलब्ध करून द्यावेत.
- (iv) स्वअध्ययनासोबतच गट अध्ययन यासारखे रचनात्मक पद्धतीने शैक्षणिक कार्यक्रम राबविण्यात यावेत.
- (v) विद्यार्थ्यांची मातृभाषा आणि इंग्रजी या दोहोमध्ये समन्वय साधण्याचा प्रयत्न करावा.
- (vi) विद्यार्थ्यांच्या ज्ञानामध्ये वाढ व्हावी यासाठी कृतियुक्त शिक्षणातून (Activity Based Learning) शिक्षण देण्यात यावे.
- (vii) कमीत कमी वेळेत जास्तीत जास्त विषयाचे शिक्षण अवगत करता यावे याकरिता विद्यार्थ्यांना रचनात्मक आनंददायी शिक्षण देण्यात यावे.
- (viii) विद्यार्थ्यांना सध्याच्या स्पर्धात्मक युगात विविध आव्हानांना सामोरे जाण्याच्या अनुषंगाने त्यांच्यामध्ये नेतृत्वगुण विकसित करण्यासाठी विविध विषयातील अध्ययन, भाषण, लेखन, अभिनय, गायन व अन्य शालेय उपक्रम राबविण्यात यावेत.
- (ix) शिक्षकांनी पुस्तकी ज्ञानाच्या पलीकडे जाऊन मुलांना शिकवावे, टॅब, व्हर्चुअल क्लासरूम, ई-लर्निंग इ. सुविधा पुरविण्यास प्राधान्य द्यावे.

२. उपरोक्तप्रमाणे भौतिक व शैक्षणिक सुविधा उपलब्ध करून देण्याच्या अनुषंगाने तसेच अभ्यासक्रम आणि कार्यपद्धती निश्चित करण्यासाठी आयुक्त, आदिवासी विकास, नाशिक यांच्या अध्यक्षतेखालील मार्गदर्शक समिती असेल. मार्गदर्शक समितीची रचना खालील प्रमाणे असेल.

१) आयुक्त, आदिवासी विकास विभाग, नाशिक	: -	अध्यक्ष
२) सह सचिव/उप सचिव, आदिवासी विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई.	: -	सदस्य
३) अपर आयुक्त, आदिवासी विकास (सर्व)	: -	सदस्य
४) मुख्य अभियंता, बांधकाम व्यवस्थापन कक्ष, आदिवासी विकास विभाग,	: -	सदस्य
५) प्रत्येक अपर आयुक्तालय क्षेत्रातून नामनिर्देशित दोन प्रकल्प अधिकारी	: -	सदस्य
६) क्वेस्ट कार्यालयाचा प्रतिनिधी	: -	सदस्य
७) उप आयुक्त (शिक्षण) आयुक्त, आदिवासी विकास विभाग, नाशिक	: -	सदस्य सचिव

३. सदर मार्गदर्शक समितीने आदर्श आश्रमशाळांची शैक्षणिक प्रगती, पायाभूत सोयी-सुविधांचा विकास, अभ्यासक्रमासाठी पूरक उपक्रम या सर्व बाबींवर संनियंत्रण करावे.
४. आदर्श आश्रमशाळांमध्ये भौतिक व शैक्षणिक सुविधा उपलब्ध करून देण्याच्या अनुषंगाने कार्यपद्धती निश्चित करावी व त्यानुसार अंमलबजावणीसंदर्भात संनियंत्रण करावे.
५. सदर समितीची प्रत्येक महिन्याला बैठक आयोजित करावी व आश्रमशाळांमधील भौतिक व शैक्षणिक सुविधांचा आढावा घ्यावा.
६. सदरील आदर्श आश्रमशाळांमधील सुविधा व शैक्षणिक सुविधांच्या आढाव्यासाठी अपर आयुक्त, आदिवासी विकास तसेच प्रकल्प अधिकारी, एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प यांच्या स्तरावर समित्या स्थापन करण्यात याव्यात. या समित्यांमार्फत आदर्श आश्रमशाळांचा नियमित आढावा घेण्यात यावा.
७. प्रस्तुत योजनेवर होणारा खर्च मागणी क्र. टी-५ (०१) (६०) आश्रमशाळा समुह (राज्यस्तर योजना) (कार्यक्रम) २२२५-डी-७३४ या लेखाशिर्षांतर्गत उपलब्ध तरतूदीमधून भागविण्यात येईल.
८. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०२१११२४१५१८०५९५२४ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(वि. फ. वसावे)

उप सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

१. मा. राज्यपाल यांचे प्रधान सचिव, राजभवन, मलबार हिल, मुंबई.
२. मा. मुख्यमंत्री, महाराष्ट्र राज्य यांचे अपर मुख्य सचिव, मंत्रालय, मुंबई. ४०० ०३२.
३. मा. मंत्री, आदिवासी विकास, महाराष्ट्र राज्य यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई :- ४०० ०३२.
४. सर्व मा. मंत्री, महाराष्ट्र राज्य यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२.
५. मा. राज्यमंत्री, आदिवासी विकास, महाराष्ट्र राज्य यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई:- ४०० ०३२.
६. सर्व मा. राज्यमंत्री, महाराष्ट्र राज्य, यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२.
७. सर्व मा. विधानपरिषद /विधानसभा सदस्य
८. मुख्य सचिव, महाराष्ट्र राज्य, मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२.
९. अपर मुख्य सचिव, शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग, मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२.
१०. सचिव, आदिवासी विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२.
११. प्रधान सचिव, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, विधानभवन, मुंबई.
१२. आयुक्त, आदिवासी विकास आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, नाशिक.
१३. निबंधक, मा. उच्च न्यायालय, मुंबई, / खंडपीठ नागपूर / खंडपीठ औरंगाबाद.
१४. आयुक्त, आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
१५. सर्व जिल्हाधिकारी.
१६. व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र राज्य, आदिवासी विकास महामंडळ मर्या. नाशिक

१७. अपर आयुक्त, आदिवासी विकास, महाराष्ट्र राज्य ठाणे / नाशिक/ नागपूर / अमरावती.
१८. आयुक्त, (शिक्षण), शिक्षण आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे
१९. शिक्षण संचालक, (प्राथमिक / माध्यमिक व उच्च माध्यमिक), महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
२०. सर्व प्रकल्प अधिकारी, एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प.
२१. महालेखापाल (लेखा परिक्षा) / (लेखा व अनुज्ञेयता), महाराष्ट्र-१, मुंबई
२२. महालेखापाल (लेखा परिक्षा) / (लेखा व अनुज्ञेयता), महाराष्ट्र-२, नागपूर.
२३. सर्व जिल्हा कोषागार अधिकारी.
२४. अधिदान व लेखा अधिकारी, मुंबई.
२५. संचालक, माहिती व जनसंपर्क संचालनालय, मंत्रालय, मुंबई.
२६. सर्व उप सचिव/अवर सचिव/कार्यासन अधिकारी, आदिवासी विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
२७. सह सचिव (व्यय-१४), वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
२८. सर्व मुख्याध्यापक, शासकीय व अनुदानित आश्रमशाळा (प्रकल्प अधिकारी यांचे मार्फत)
२९. निवडनस्ती (का-१३), आदिवासी विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई.

आदिवासी विकास विभाग, शासन निर्णय क्रमांक शाआशा २०२१/प्र.क्र. ७०/का.१३
दिनांक:- २४ नोव्हेंबर, २०२१ सोबतचे परिशिष्ट :”अ”

“आदर्श आश्रमशाळा”

अ.क्र.	अपर आयुक्त	प्रकल्प अधिकारी	शासकीय आश्रमशाळेचे नाव
१	अमरावती	पुसद	शासकीय आश्रमशाळा कोरटा
२	अमरावती	पांढरकवडा	शासकीय आश्रमशाळा जांब
३	अमरावती	पांढरकवडा	शासकीय आश्रमशाळाकापरा
४	अमरावती	पांढरकवडा	शासकीय आश्रमशाळा बोटणी
५	अमरावती	पांढरकवडा	शासकीय आश्रमशाळा आंतरगांव
६	अमरावती	पांढरकवडा	शासकीय आश्रमशाळा शिबला
७	अमरावती	किनवट	शासकीय आश्रमशाळा सारखणी
८	अमरावती	किनवट	शासकीय आश्रमशाळा सहस्रकुंड
९	अमरावती	धारणी	शासकीय आश्रमशाळा डोम
१०	अमरावती	धारणी	शासकीय आश्रमशाळा टेंबली
११	अमरावती	धारणी	शासकीय आश्रमशाळा सुसुर्दा
१२	अमरावती	धारणी	शासकीय आश्रमशाळा माणीकपूर
१३	अमरावती	किनवट	शासकीय आश्रमशाळा दुधड
१४	अमरावती	किनवट	शासकीय आश्रमशाळा ऐकघरी
१५	अमरावती	कळमनुरी	शासकीय आश्रमशाळा जामगव्हाण
१६	अमरावती	कळमनुरी	शासकीय आश्रमशाळा गोटेवाडी
१७	अमरावती	किनवट	शासकीय आश्रमशाळा बोधडी
१८	अमरावती	औरंगाबाद	शासकीय आश्रमशाळा थेटेगव्हाण
१९	अमरावती	अकोला	शासकीय आश्रमशाळा कोथळी
२०	अमरावती	पांढरकवडा	शासकीय आश्रमशाळा हिवरी
२१	अमरावती	अकोला	शासकीय आश्रमशाळा किन्हीराजा
२२	ठाणे	जव्हार	शासकीय आश्रमशाळा दाभेरी
२३	ठाणे	डहाणू	शासकीय आश्रमशाळा धामणगाव
२४	ठाणे	जव्हार	शासकीय आश्रमशाळा पळसुंडे
२५	ठाणे	जव्हार	शासकीय आश्रमशाळा पाली
२६	ठाणे	जव्हार	शासकीय आश्रमशाळा विनवळ
२७	ठाणे	जव्हार	शासकीय आश्रमशाळा कारेगांव
२८	ठाणे	डहाणू	शासकीय आश्रमशाळा उपलाट
२९	ठाणे	डहाणू	शासकीय आश्रमशाळा अस्वली
३०	ठाणे	डहाणू	शासकीय आश्रमशाळा रणकोळ
३१	ठाणे	डहाणू	शासकीय आश्रमशाळा डोंगारी
३२	ठाणे	घोडेगांव	शासकीय आश्रमशाळा गोहे

३३	ठाणे	घोडेगांव	शासकीय आश्रमशाळा तेरंगुण
३४	ठाणे	घोडेगांव	शासकीय आश्रमशाळा राजपूर
३५	ठाणे	घोडेगांव	शासकीय आश्रमशाळा खिरेश्वर
३६	ठाणे	घोडेगांव	शासकीय आश्रमशाळा अंजनावळे
३७	ठाणे	घोडेगांव	शासकीय आश्रमशाळा सोनवळे
३८	ठाणे	घोडेगांव	शासकीय आश्रमशाळा खटकाळे
३९	ठाणे	घोडेगांव	शासकीय आश्रमशाळा आहुपे
४०	ठाणे	घोडेगांव	शासकीय आश्रमशाळा इंग्रजी माध्यम घोडेगांव
४१	ठाणे	घोडेगांव	शासकीय आश्रमशाळा सोमतवाडी
४२	ठाणे	पेण	शासकीय आश्रमशाळा पाथरज
४३	ठाणे	पेण	शासकीय आश्रमशाळा पिंगळस
४४	ठाणे	पेण	शासकीय आश्रमशाळा भालीवाडी
४५	ठाणे	पेण	शासकीय आश्रमशाळा सावरसई
४६	ठाणे	शहापूर	शासकीय आश्रमशाळा शेणवे
४७	ठाणे	शहापूर	शासकीय आश्रमशाळा शिरोळ
४८	ठाणे	जव्हार	शासकीय आश्रमशाळा गोंदे
४९	नाशिक	धुळे	शासकीय आश्रमशाळा बोपखेल
५०	नाशिक	धुळे	शासकीय आश्रमशाळा नवापाडा
५१	नाशिक	धुळे	शासकीय आश्रमशाळा रोहड
५२	नाशिक	धुळे	शासकीय आश्रमशाळा शिरसोले
५३	नाशिक	धुळे	शासकीय आश्रमशाळा शेवगे
५४	नाशिक	धुळे	शासकीय आश्रमशाळा वर्सा
५५	नाशिक	कळवण	शासकीय आश्रमशाळा विरगांवपाडा
५६	नाशिक	कळवण	शासकीय आश्रमशाळा पारेगांव
५७	नाशिक	कळवण	शासकीय आश्रमशाळा नरुळ
५८	नाशिक	कळवण	शासकीय आश्रमशाळा देसगांव
५९	नाशिक	कळवण	शासकीय आश्रमशाळा तताणी
६०	नाशिक	कळवण	शासकीय आश्रमशाळा गरबड
६१	नाशिक	कळवण	शासकीय आश्रमशाळा कनाशी
६२	नाशिक	कळवण	शासकीय आश्रमशाळा खिराड
६३	नाशिक	कळवण	शासकीय आश्रमशाळा वाघंबा
६४	नाशिक	कळवण	शासकीय आश्रमशाळा भिलवाड
६५	नाशिक	कळवण	शासकीय आश्रमशाळा विसापूर
६६	नाशिक	कळवण	शासकीय आश्रमशाळा दळवट
६७	नाशिक	कळवण	शासकीय आश्रमशाळा बापखेडा
६८	नाशिक	कळवण	शासकीय आश्रमशाळा हरणबारी

६९	नाशिक	कळवण	शासकीय आश्रमशाळा पळसण
७०	नाशिक	कळवण	शासकीय आश्रमशाळा बुबळी
७१	नाशिक	नंदुरबार	शासकीय आश्रमशाळा इंग्रजी माध्यम नंदुबार
७२	नाशिक	नंदुरबार	शासकीय आश्रमशाळा निजामपूर
७३	नाशिक	नंदुरबार	शासकीय आश्रमशाळा खडकी
७४	नाशिक	नंदुरबार	शासकीय आश्रमशाळा बंधारे
७५	नाशिक	नंदुरबार	शासकीय आश्रमशाळा कोठली
७६	नाशिक	नंदुरबार	शासकीय आश्रमशाळा नावली
७७	नाशिक	नंदुरबार	शासकीय आश्रमशाळा बोरचेक
७८	नाशिक	नाशिक	शासकीय आश्रमशाळा बोरीपाडा
७९	नाशिक	नाशिक	शासकीय आश्रमशाळा शिरसगांव
८०	नाशिक	नाशिक	शासकीय आश्रमशाळा रायते
८१	नाशिक	नाशिक	शासकीय आश्रमशाळा बाडगी
८२	नाशिक	नाशिक	शासकीय आश्रमशाळा भिलमाळ
८३	नाशिक	नाशिक	शासकीय आश्रमशाळा ननाशी
८४	नाशिक	नाशिक	शासकीय आश्रमशाळा नाळेगांव
८५	नाशिक	नाशिक	शासकीय आश्रमशाळा मुंढेगांव
८६	नाशिक	नाशिक	शासकीय आश्रमशाळा पिंपळगांव गरुडेश्वर
८७	नाशिक	राजूर	शासकीय आश्रमशाळा मवेशी
८८	नाशिक	राजूर	शासकीय आश्रमशाळा पैठण
८९	नाशिक	राजूर	शासकीय आश्रमशाळा केळीरुम्णवाडी
९०	नाशिक	राजूर	शासकीय आश्रमशाळा घाटघर
९१	नाशिक	राजूर	शासकीय आश्रमशाळा अक्लापूर
९२	नाशिक	तळोदा	शासकीय आश्रमशाळा बोरद
९३	नाशिक	तळोदा	शासकीय आश्रमशाळा शिर्वे
९४	नाशिक	तळोदा	शासकीय आश्रमशाळा मांडवी
९५	नाशिक	तळोदा	शासकीय आश्रमशाळा दांब
९६	नाशिक	तळोदा	शासकीय आश्रमशाळा तोरणमाळ
९७	नाशिक	तळोदा	शासकीय आश्रमशाळा सलसाडी
९८	नाशिक	तळोदा	शासकीय आश्रमशाळा तालंबा
९९	नाशिक	तळोदा	शासकीय आश्रमशाळा अलिविहीर
१००	नाशिक	तळोदा	शासकीय आश्रमशाळा भगदरी
१०१	नाशिक	तळोदा	शासकीय आश्रमशाळा बिजरी
१०२	नाशिक	यावल	शासकीय आश्रमशाळा लालमाती
१०३	नागपूर	भामरागड	शासकीय आश्रमशाळा कसनासुर
१०४	नागपूर	अहेरी	शासकीय आश्रमशाळा झिंगानूर

१०५	नागपूर	चंद्रपूर	शासकीय आश्रमशाळा बोर्डा
१०६	नागपूर	चंद्रपूर	शासकीय आश्रमशाळा मारेगांव
१०७	नागपूर	गडचिरोली	शासकीय आश्रमशाळा शासकीय इंग्रजी माध्यम गडचिरोली
१०८	नागपूर	गडचिरोली	शासकीय आश्रमशाळा भाकरोंडी
१०९	नागपूर	गडचिरोली	शासकीय आश्रमशाळा कोटगुल
११०	नागपूर	गडचिरोली	शासकीय आश्रमशाळा मार्कंडादेव
१११	नागपूर	गडचिरोली	शासकीय आश्रमशाळा रांगी
११२	नागपूर	गडचिरोली	शासकीय आश्रमशाळा सोनसरी
११३	नागपूर	गडचिरोली	शासकीय आश्रमशाळा रेगडी
११४	नागपूर	गडचिरोली	शासकीय आश्रमशाळा मुरंमगांव
११५	नागपूर	चिमूर	शासकीय आश्रमशाळा चंदनखेडा
११६	नागपूर	नागपूर	शासकीय आश्रमशाळा बेलदा
११७	नागपूर	देवरी	शासकीय आश्रमशाळा बोरगाव बाजार
११८	नागपूर	देवरी	शासकीय आश्रमशाळा जमाकुडो
११९	नागपूर	देवरी	शासकीय आश्रमशाळा काडीकसा
१२०	नागपूर	भामरागड	शासकीय आश्रमशाळा लाहेरी
१२१	नागपूर	भामरागड	शासकीय आश्रमशाळा कोटली

(वि. फ. वसावे)

उप सचिव, महाराष्ट्र शासन